

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет природничих наук

Кафедра географії та природознавства

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«Методика природничо-краєзнавчих досліджень»**

Освітня програма «Науки про Землю»

Спеціальність 103 Науки про Землю

Галузь знань 10 Природничі науки

Затверджено на засіданні кафедри географії та природознавства  
Протокол № 1 від “15” вересня 2020 р.



## ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

<b>1. Загальна інформація</b>	
<b>Назва дисципліни</b>	Методика природничо-краєзнавчих досліджень
<b>Рівень вищої освіти</b>	Бакалавр
<b>Викладач (-і)</b>	кандидат історичних наук, Червінський Андрій Іванович
<b>Контактний телефон викладача</b>	+38 (066) 876 02 34
<b>E-mail викладача</b>	<a href="mailto:andrii.chervinskyi@pnu.edu.ua">andrii.chervinskyi@pnu.edu.ua</a>
<b>Формат дисципліни</b>	нормативна
<b>Обсяг дисципліни</b>	3 кредити ECTS, 90 год.
<b>Посилання на сайт дистанційного навчання</b>	<a href="http://www.d-learn.pu.if.ua">http://www.d-learn.pu.if.ua</a>
<b>Консультації</b>	1 година, щотижня
<b>2. Анотація до курсу</b>	
<p>Дисципліна «Методика природничо-краєзнавчих досліджень» є нормативною навчальною дисципліною для студентів спеціальності 103 Науки про Землю (географія). При вивченні цієї дисципліни студенти зможуть вивчити понятійно-категорійний апарат, сформувані у студентів глибокі комплексні знання про особливості впровадження краєзнавчих досліджень в шкільний навчальний процес та організацію позакласної краєзнавчої роботи учнів. Особлива увага при вивченні курсу спрямована на опанування методичних прийомів та методів проведення краєзнавчої роботи в загальноосвітніх закладах та організації позакласної краєзнавчої діяльності учнів.</p>	
<b>3. Мета та цілі курсу</b>	
<p><b>Метою викладання дисципліни «Методика природничо-краєзнавчих досліджень» є:</b> сформувані фахові компетенції та здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі, пов'язані з організацією краєзнавчої роботи в загальноосвітніх закладах.</p> <p><b>Основними завданнями навчальної дисципліни «Методика природничо-краєзнавчих досліджень» є:</b> надбання студентами теоретичних знань з основ краєзнавства, також вироблення практичних навичок з використання краєзнавчої інформації під час викладання шкільних курсів географії та організації краєзнавчої діяльності школярів, що приймають участь у туристсько-краєзнавчих гуртках.</p>	
<b>4. Компетентності</b>	
<ul style="list-style-type: none"> <li>– Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності предметної області наук про Землю або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та антропогенних об'єктів та процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних та за умовами недостатності інформації.</li> <li>– Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</li> <li>– Здатність працювати в команді.</li> <li>– Здатність самостійно досліджувати природні матеріали (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і звітувати про результати.</li> <li>– Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.</li> </ul>	
<b>5. Результати навчання</b>	
<ul style="list-style-type: none"> <li>– Аналізувати властивості атмосфери та інших геосфер у різних просторово-часових масштабах.</li> </ul>	

<ul style="list-style-type: none"> <li>– Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій в галузі наук про Землю, в тому числі давати екологічну оцінку антропогенним процесам і явищам.</li> <li>– Визначати кількісні характеристики метеорологічних величин та класифікувати атмосферні явища, в тому числі для урбанізованих територій.</li> </ul>				
<b>6. Організація навчання курсу</b>				
Обсяг курсу – 3 кредити ECTS, 90 год.				
<u>Вид заняття</u>			<u>Загальна кількість годин</u>	
лекції			12	
практичні			18	
самостійна робота			60	
<b>Ознаки курсу</b>				
<u>Семестр</u>	<u>Спеціальність</u>	<u>Курс</u> ( <u>рік</u> <u>навчання</u> )	<u>Нормативний /</u> <u>вибірковий</u>	
VI	103 Науки про Землю	3 курс	нормативний	
<b>Тематика курсу</b>				
<u>Тема, план</u>	<u>Форма</u> <u>заняття</u>	<u>Завдання, год</u>	<u>Вага</u> <u>оцінки</u>	<u>Термін</u> <u>виконання</u>
<b>Тема 1.</b> Загальні питання географічного краєзнавства. Географічне краєзнавство як наука та його значення для сучасної України 1. Об'єкт, предмет, науково-методичні основи географічного краєзнавства та методики його викладання (ГК) 2. Зміст (ГК). 3. Структура ГК й організаційні форми. 4. Основні джерела і методи дослідження. 5. Зв'язки ГК з іншими науками. 6. Функції ГК. 7. Рух учнівської молоді “Моя земля – земля моїх батьків”.	Тема 1/ Практична робота № 1	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4 год	5	1,2 тиждень навчання
<b>Тема 2.</b> Історія розвитку українського краєзнавства: основні етапи і сучасний стан 1. Перші відомості про українські землі від давніх часів до кінця XVII ст. 2. Становлення географічного краєзнавства в Україні у нові часи (XVIII – перша половина XIX ст.). 3. Географічне краєзнавство новітніх часів (від другої половини XIX ст. і до сьогодення). 3.1. З середини 70-х рр. XIX ст. до Першої світової війни. 3.2. Від початку 20-х рр. XX ст. і	Тема 2/ Практична робота № 2	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4 год	5	3,4 тиждень навчання

до сьогодення. 4. Завдання географічного краєзнавства на сучасному етапі.				
<b>Тема 3.</b> Напрями вивчення свого краю 1. Вивчення складових частин географо-краєзнавчої характеристики. Географічне положення. Природні умови і ресурси. 2. Вивчення історико-географічних особливостей формування території. 3. Вивчення особливостей формування розселення населення та його національного складу. 4. Вивчення мистецтва і культури. 5. Вивчення географо-краєзнавчих особливостей та основних етапів розвитку господарства.	Тема 3/ Практична робота № 3	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4 год	5	5,6 тиждень навчання
<b>Тема 4</b> Науки про Землю: Основні поняття Геологія як наука 2. Географія, гідрологія і ґрунтознавство як науки 3. Біологія як наука	Тема 4/ Практична робота № 4	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4 год	5	7,8 тиждень навчання
<b>Тема 5.</b> Вивчення своєї області 1. Зміст і методика вивчення географії області в школі. 2. Методи викладання, що застосовуються при вивченні теми “Своя область”. 3. Засоби навчання, що застосовуються при вивченні теми “Своя область”.	Тема 5/ Практична робота № 5	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4 год	5	9,10 тиждень навчання
<b>Тема 6.</b> Фізико-географічна характеристика Івано-Франківської області 1. Географічне положення. Рельєф 2. Геологічна характеристика 3. Поверхневі та підземні води 4. Клімат і погодні умови 5. Ґрунти 6. Рослинний світ 7. Тваринний світ 8. Ландшафти	Тема 6/ Практична робота № 6	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 4 год	5	11,12 тиждень навчання
<b>Тема 7.</b> Навчальні краєзнавчі екскурсії, спостереження і практичні роботи 1. Зміст навчальних екскурсій,	Тема 7/ Практична робота № 7	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 3 год	5	13,14 тиждень навчання

їх значення у викладанні географії. 2. Методика організації екскурсії. 3. Спостереження.				
<b>Тема 8.</b> Позакласна краєзнавча робота 1. Організація і зміст позакласної краєзнавчої роботи. 2. Форми і методи вивчення свого краю. 3. Підведення підсумків краєзнавчої роботи. 4. Шкільний краєзнавчий музей. Основні принципи організації та діяльності музею. Шкільні краєзнавчі музеї. 5. Комплектування фондів. Фондова робота. 6. Підготовка й проведення екскурсій у шкільному музеї.	Тема № 8 Практична робота №8	Тестові завдання/ захист практичної роботи/ 3 год	5	15 тижень навчання
<b>7. Система оцінювання курсу</b>				
Загальна система оцінювання курсу	50 балів студент отримує під час проведення практичних занять; ще 50 балів студент отримує за складання екзамену.			
Вимоги до письмової роботи	Екзаменаційний білет містить 4 описові запитання та тестові завдання. Описові теоретичні питання мають бути розписані тезисно, лаконічно та послідовно. Після написання роботи проходить усний захист (вибірково за необхідності).			
Семінарські заняття	Кожне практичне/семінарське заняття оцінюється в 5 балів, 10 балів студент може отримати за оформлення і презентацію індивідуального завдання. Без захисту індивідуальної роботи студент не допускається до здачі екзамену.			
Умови допуску до підсумкового контролю	Під час навчання на практичних заняттях отримати не менше 25 балів, а також, обов'язково захистити індивідуальну роботу згідно обраної тематики.			
<b>8. Політика курсу</b>				
Всі аудиторні та самостійні заняття проводяться з дотриманням етичних стандартів професії. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із викладачем дисципліни. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час підготовки практичних завдань в процесі заняття. Забороняється добровільна передача інформації між студентами під час екзамену чи практичних робіт.				
<b>9. Рекомендована література</b>				
<i>Основна</i>				
1. Дем'янчук Г.С. Українське краєзнавство: сторінки історії / Г.С. Дем'янчук, А.Г. Дем'янчук, Б.Г. Дем'янчук. – К. : Вид. центр «Просвіта», 2006. – 293 с. 2. Жупанський Я.І. Круль В.П. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства // Краєзнавство. – 1994. – №1-2. – С. 3-7.				

3. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм: Навч. посібник / М.П. Крачило. – К.: Вища школа, 1994. – 191 с.
4. Круль В.П. Краєзнавство: Навч.-методичний посібник / В.П. Круль. – Чернівці: Рута, 2007. – 104 с.
5. Обозний В.В. Краєзнавство: Навч. посіб.-практикум. / В.В. Обозний. – Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К., 2004. – 237 с.
6. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство / Є.В. Панкова. – КНУКіМ. – К.: Альтерпрес, 2003. – 251 с.
7. Петранівський В.Л. Туристичне краєзнавство: Навч. посіб. / В.Л. Петранівський, М.Й. Рутинський; за ред. Ф.Д. Заставного. 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2008. – 575 с.
8. Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття (досвід, проблеми, перспективи) / П.Т. Тронько. – К.: Ін-т історії НАНУ, 2000. – 170с.
9. Філоненко І.М. Краєзнавство і туризм: курс лекцій / Філоненко І.М., Філоненко Ю.М.; Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2010. – 213 с.

#### *Додаткова*

1. IV з'їзд Національної спілки краєзнавців України: матеріали та док. / Нац. спілка краєзнавців України. – К.; Кам'янець-Подільський: Зволейко Д.Г., 2009. – 231 с.
2. Бездрабко В.В. Часопис «Краєзнавство» та краєзнавча справа в Україні: (Кінець 1920-х – початку 1930-х рр.) / Бездрабко В.В. – НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського. – К.; Кам'янець-Подільський: 2005. – 222 с.
3. Всеукраїнська спілка краєзнавців 1997-2003 роки / [Упоряд.: О.Г.Бажан, А.А.Ситник; Редкол.: П.Т.Тронько та ін.]; НАН України. Ін-т історії України. Всеук. спілка краєзнавців. – К., 2003. – 143 с.
4. Дубняк К. Що таке краєзнавство // Історія української географії. – Тернопіль, 2005. – Вип. 12. – С.44–47.
5. Колотуха О.В. Дитячо-юнацький туризм в Україні / О.В. Колотуха. – Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2001. – 41 с.
6. Костиця М.Ю. Українське географічне краєзнавство: теорія, історія, статистика, практика / М.Ю. Костиця. – Житомир: Косенко, 2006. – 444 с.
7. Костиця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: Навч. посібник / М.Ю. Костиця, В.В. Обозний. – К.: Вища школа, 1995. – 223 с.
8. Краєзнавство в Україні: сучасний стан і перспективи: Наук. зб. / НАН України. Ін-т історії України та ін. – К.: Академія, 2003. – 231 с.
9. Круль В. П. Краєзнавство: регіональний огляд: Конспект лекцій / В.П. Круль. – Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 2001. – Ч. 1: Ч. 1, 2001. – 87 с.
10. Круль В.П. Краєзнавство: регіональний огляд: Конспект лекцій / В.П. Круль. – Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 2001. – Ч. 2: Ч. 2, 2002. – 87 с.
11. Круль В.П. Краєзнавство: регіональний огляд: Конспект лекцій / В.П. Круль, Г.Я. Круль. – Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 2001. – Ч. 3: Ч. 3, 2003. – 85 с.
12. Тронько П.Т. Краєзнавство України: здобутки і проблеми: (До III з'їзду всеукр. спілки краєзнавців) / П.Т. Тронько. – НАН України. Ін-т історії України. – К., 2003. – 124 с.
13. Тронько П.Т. Українське краєзнавство в ХХ столітті: (До 75-річчя Всеукр. спілки краєзнавців) / П.Т. Тронько. – НАН України. Ін-т історії України. – К., 2002. – 84 с.
14. Туризм і краєзнавство: Конспект лекцій / Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці: Рута. – Вип. 2: Вип. 2 / [Укл. Л.А. Савранчук], 2005. – 31 с.